

Тема 1:
***Соціальна педагогіка як наука і
сфера практичної діяльності***

Основними питаннями до вивчення теми є:

1. Визначення, мета та основні завдання соціальної педагогіки.
2. Поняття соціально-педагогічної діяльності.
3. Зв'язок соціальної педагогіки з іншими дисциплінами.

Рекомендована література

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.В. Безпалько. – К.: Центр учбової літератури, 2009 . – 208 с.
2. Мигович І.І. Соціальна робота (вступ до спеціальності). - Ужгород, 2005.
3. Попович Г. М. Соціальна робота в Україні і за рубежом: Навчально-методичний посібник. - Ужгород, 2000. - 143 с.
4. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник / За ред. А.И. Капської. - К., 2000. - 439 с.
5. Соціальна робота в Україні: перші кроки / За ред. В. Полтавця. - К., 2000. - 236 с.
6. Соціальна педагогіка: Курс лекцій / Под. ред. М.А. Галагузової. - М.: ВЛАДОС, 2000. - 267 с.
7. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчальний посібник / За ред. А.Й. Капської. - К., 2000. - 238 с.

1. Визначення, мета та основні завдання соціальної педагогіки

Соціальна педагогіка — галузь педагогіки, яка вивчає особливості організації соціального виховання, вплив на розвиток особистості різних факторів соціального середовища.

Соціальну педагогіку можна характеризувати як науку, що вивчає соціальні проблеми людини на різних етапах її життєдіяльності, педагогічні технології, методи, спрямовані на підвищення дієвості соціального розвитку, навчання та виховання кожної людини з врахуванням особливостей її соціального оточення та індивідуальних можливостей, а також педагогічні можливості середовища життєдіяльності особистості та його вплив на її соціальне становлення.

Завдання соціальної педагогіки як науки:

- вивчення особливостей соціалізації особистості в різних мікросоціумах;
- педагогічно доцільне використання різних факторів соціального середовища;
- вивчення особливостей впливу на особистість різних соціальних інститутів;
- попередження негативного впливу факторів соціального середовища на особистість

2. Поняття соціально-педагогічної діяльності

Соціально-педагогічна діяльність

спрямована на створення сприятливих умов соціалізації, всебічного розвитку особистості, задоволення її культурних і духовних потреб чи відновлення соціально схвалених способів життєдіяльності людини.

Соціально-педагогічна діяльність є різновидом багаточисленних видів професійної діяльності.

Загальна мета соціально-педагогічної діяльності полягає у створенні оптимальних умов соціалізації особистості.

Серед пріоритетних завдань соціально-педагогічної діяльності можна виокремити:

- збереження та зміцнення фізичного, психічного, соціального здоров'я особистості;
- створення сприятливих умов в мікросоціумі для розвитку здібностей та реалізації можливостей особистості;
- надання комплексної соціально-психолого-педагогічної допомоги та підтримки;
- попередження та локалізація негативних впливів соціального середовища на особистість.

Суб'єкти соціально-педагогічної діяльності - це державні, громадські організації, фізичні особи, що реалізують соціальну політику та надають соціальну допомогу різним категоріям дітей та молоді.

Недержавні організації (об'єднання громадян) - добровільні громадянські формування, утворені на основі єдності інтересів громадян з метою спільної реалізації прав і свобод.

Соціальний педагог - спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації.

Соціальний працівник - спеціаліст, що працює в державних органах соціального захисту та підтримки. Його діяльність спрямована на надання індивідуальної допомоги людині, сім'ї чи групі осіб, що знаходяться у важкій життєвій ситуації шляхом інформування, консультування, організації різних форм підтримки та обслуговування хворих чи самотніх людей.

Волонтер - людина, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим, особам і соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації.

Серед волонтерів найбільш чисельною групою є учні старших класів та середніх спеціальних закладів, студенти вищої школи. В якості волонтерів виступають також батьки, пенсіонери та спеціалісти, які безкоштовно надають різні види соціальних послуг.

Суб'єкти соціально-педагогічної діяльності

Державні організації	Недержавні організації	Фізичні особи
Органи виконавчої влади	Благодійні фонди,	Соціальні педагоги
Соціальні інститути виховання	товариства	Соціальні працівники
ЦСССДМ	Громадські об'єднання	Психологи
Притулки	Приватні соціальні служби	Реабілітологи
Реабілітаційні центри	Відділення міжнародних організацій	Волонтери
Дружні клініки для молоді		
Територіальні центри по роботі з населенням		

Об'єкти соціально-педагогічної діяльності - окремі особи чи соціальні групи, які потребують допомоги чи підтримки в процесі їх соціального становлення та розвитку.

Зважаючи на те, що кожна людина в певний період свого життя потребує більш повного задоволення своїх потреб та інтересів, стикається з окремими труднощами та проблемами можна говорити про те, що *всі люди є потенційними об'єктами соціально-педагогічної діяльності.*

Разом з поняттям "**об'єкт**" в теорії та практиці соціально-педагогічної діяльності вживається термін "**клієнт**". Це досить близькі за змістом, але не тотожні поняття. **Клієнт** - особа, яка звернулася з проханням про допомогу до відповідної соціальної служби чи спеціаліста і користується їх послугами.

Об'єкти соціально-педагогічної діяльності

Кваліфікаційна ознака	Види об'єктів
Кількість осіб	1. Одна особа. 2. Мала група (сім'я, формальні та неформальні групи, класний колектив). 3. Велика група (громада).
Вікова група	1. Діти. 2. Молодь. 3. Особи зрілого віку. 4. Люди похилого віку.
Типові проблеми - проблеми зі здоров'ям - відхилення у поведінці - працевлаштування - сиріцтво - насилля - сімейні стосунки	Люди з обмеженими функціональними можливостями, ВІЛ-інфіковані, особи, схильні до суїциду. Діти та молодь, схильні до правопорушень; особи, що мають різні види хімічної залежності; особи, які займаються проституцією. Безробітні; молоді люди, які повернулись з місць позбавлення волі. Діти, позбавлені батьківського піклування (біологічні та соціальні сироти). Діти та молодь, які стали жертвами фізичного, психічного та сексуального насильства. Неблагополучні сім'ї.

До внутрішніх ресурсів соціально-педагогічної роботи відносять:

- особливості психічних пізнавальних процесів особистості (сприймання, уваги, пам'яті, мислення, мови, уяви);
- прояви емоційно-вольових процесів та психічних станів;
- особистісні характеристики (особливості характеру, темпераменту, потреби, інтереси, цінності, мотиви); - показники освітнього рівня людини;
- професійні та соціальні уміння й навички, якими вона володіє.

Серед **матеріальних ресурсів** можна виокремити фінансові та нефінансові, офіційні та неофіційні. До фінансових ресурсів можна віднести всі види грошових надходжень для організації та здійснення соціально-педагогічної роботи. Серед них бюджетні витрати на забезпечення діяльності різних соціальних служб, пенсії та інші види виплат, передбачені діючим законодавством для різних категорій населення, спонсорські надходження на рахунок державних, громадських організацій та фізичних осіб.

Серед нефінансових матеріальних ресурсів можна виокремити приміщення, обладнання, книги, речі, ліки тощо.

Основні людські ресурси: соціальні педагоги, соціальні працівники, психологи, реабілітологи, інші працівники соціальних інститутів, волонтери.

До основних видів **інформаційних ресурсів** соціально-педагогічної роботи можна віднести: спеціальну літературу; буклети, листівки, прес-релізи, рекламну продукцію (плакати, стенди); інформацію в засобах масової інформації про благодійні заходи неурядових структур і соціальні програми органів влади та місцевого самоврядування; інформаційну мережу Інтернет (сторінки донорів, інформаційно-пошукові сервери, спеціалізовані сторінки по фандрейзингу тощо); усну інформацію спеціалістів та волонтерів.

Технологічні ресурси - це сукупність форм, методів, засобів та прийомів, що застосовуються соціальними службами, окремими закладами соціального обслуговування, соціальними педагогами та працівниками з метою досягнення успіху соціально-педагогічної роботи та забезпечення завдань соціального захисту населення. Серед найбільш поширених технологічних ресурсів соціально-педагогічної діяльності можна виокремити організаційні форми, діагностичні техніки, психотерапевтичні методи, індивідуальне консультування, тренінги тощо.